

A PLOMA I ESPASA: JOANOT MARTORELL

*Ruta literària basada en el llibre Les Cendres del Cavaller de
Silvestre Vilaplana*

Jordi Martí, Raimon Moreno, Enric Rodríguez
Innovació Docent i Iniciació a la Investigació Educativa - IDIIE

ÍNDEX

ÍNDEX	pàg. 2
1. QÜESTIONS PRÈVIES	pàg. 4
1.1. <i>Justificació</i>	pàg. 4
1.2. <i>Públic</i>	pàg. 5
1.3. <i>Continguts</i>	pàg. 6
1.4. <i>Objectius específics</i>	pàg. 6
1.5. <i>Competències</i>	pàg. 6
1.6. <i>Dates de realització i durada prevista</i>	pàg. 7
1.7. <i>Relació de textos literaris a partir dels quals es fa la proposta</i>	pàg. 7
2. ASPECTES CONCRETS: LLOCS LITERARIS I PARTICIPANTS	pàg. 8
2.1. <i>Llocs literaris que es visitaran</i>	pàg. 8
2.2. <i>Participants en la ruta</i>	pàg. 8
3. MARC METODOLÒGIC	pàg. 9
3.1. <i>Activitats</i>	pàg. 9
3.2. <i>Orientacions metodològiques</i>	pàg. 12
4. AVALUACIÓ	pàg. 18
5. REFLEXIÓ FINAL	pàg. 20
RELACIÓ D'ANNEXOS	pàg. 21

A PLOMA I ESPASA: JOANOT MARTORELL

Ruta literària per a l'assignatura

Innovació Docent i Iniciació a la Investigació Educativa – IDIIE

Jordi Martí, Raimon Moreno i Enric Rodríguez

1. QÜESTIONS PRÈVIES

1.1. Justificació

Un dels principals reptes que cal enfrontar a l'educació secundària, incloent el batxillerat, és l'atracció per la lectura de l'alumnat. L'ús, constant, de "lectures obligatòries" amb l'objectiu de fer llegir els alumnes, tot i que per al professorat té els seus evidents avantatges pel fet que, amb llegir-se un llibre, pot avaluar tota una aula, per als alumnes resulta tediós i cansat. Sí, és cert que molts poden estar d'acord i inclús agradar-los aquestes lectures, però seran molts també els qui no voldran saber res d'elles i, per tant, el fet d'obligar-los a llegir un llibre els provocarà encara més rebuig per la lectura, objectiu completament oposat al que es desitja en les assignatures de llengua i literatura.

Així doncs, és necessari arribar a un punt mig en què l'alumne pugui gaudir de la lectura i el professor tinga una eina que permeti avaluar el procés lector de l'alumne. Amb la present proposta creguem que podrem conjugar aquestes dues coses.

El fonament de la ruta literària és l'ús de *Les Cendres del Cavaller*, llibre de Silvestre Vilaplana sobre la vida de Joanot Martorell, com a lectura obligatòria en primer de batxillerat. La ruta literària i tots els "extres" que inclou pretenen fer atractiva la lectura de l'obra de l'escriptor alcoià per a tots aquells alumnes que no es senten atrets pel fet de llegir, així com aprofundir en certs continguts del currículum de 1er de batxillerat que poden ser tractats utilitzant la novel·la¹.

A més, com a biografia novel·lada de Joanot Martorell que és *Les Cendres del Cavaller*, el llibre ens permet, des de l'òptica literària actual, connectar gran part dels autors del Segle d'Or valencià: amb la mateixa novel·la puguem arribar a obres com, evidentment, el *Tirant lo Blanc* del protagonista del llibre, però també autors com Ausiàs March (cunyat de Martorell) o Roís de Corella, coetanis del mateix. Açò ens permet treballar la part corresponent al Segle d'Or del currículum des d'una òptica més propera i atractiva per a l'alumne.

La ruta es converteix per tant en un producte cultural que cal "vendre" a l'alumne mitjançant tècniques de màrqueting que resulten atractives als adolescents. Així, tot comença amb la presentació del llibre i de les activitats a realitzar a classe amb la visualització del tràiler de la ruta, continua per unes activitats en grup tutoritzades, recolzades per l'ús de tecnologies atractives per als adolescents com la xarxa social Facebook, i finalitza amb la pròpia ruta i una activitat final, que el professorat utilitza com avaluació tant de la lectura obligatòria com dels continguts del currículum que explorem gràcies a ella, fugint per tant del clàssic test o examen final amb preguntes sobre el llibre, que provoca veure'l com un objecte d'estudi en lloc de gaudi.

Com hem esmentat a l'anterior paràgraf, l'ús de les TIC serà fonamental en el desenvolupament de les activitats proposades a la ruta. Encara que la majoria de propostes actuals que inclouen ús de TIC passen per plataformes com bitàcores, wikis o Twitter, nosaltres hem pensat en una ferramenta molt més propera per als joves: la xarxa social per excel·lència, Facebook.

¹ Veure el punt 1.2.

L'ús de Facebook obeeix a què no cal instruir els alumnes en el seu ús, perquè ja el coneixen. A més, permet el treball en grup a distància d'una manera molt més senzilla i directa que altres plataformes i, encara més, permet penjar tot tipus de documents i publicar respostes sense límit de caràcters, el que permet crear activitats molt més interessants i productives que en altres plataformes. A més, la publicació de la feina feta per Facebook és molt més senzilla que a través d'altres plataformes, el què resulta més atractiu per als alumnes ja que poden obtenir un reconeixement públic directe mitjançant la difusió a la xarxa social de les activitats que ells mateix han portat a terme. A més, la centralització de totes les activitats que es proposen on-line dins un únic perfil, "Aploma Iespasa", permet l'interconnexió dels alumnes de tots els centres que realitzen la ruta de manera autònoma.

L'ús de les TIC és, pensem, el recolzament perfecte a una completa guia didàctica que s'ofereix a l'alumne. Les ferramentes fonamentals de treball durant la ruta són el llibre de *Les Cendres del Cavaller* i la guia didàctica que hem esmentat. A aquesta última, el propi Joanot Martorell, mitjançant una carta, donarà la benvinguda als alumnes a resseguir els passos de la seua vida. Dins de la mateixa, els alumnes tindran els textos clàssics que hauran de treballar, un mapa amb els llocs pels quals passa la ruta, una descripció de tots aquests, activitats a fer en cada lloc i enllaços mitjançant codis QR al contingut on-line.

Per tant, resumint, considerem que aquesta ruta literària permet treballar tant continguts del currículum com una de les lectures obligatòries de 1er de batxillerat, de manera amena per a l'alumne, i que facilita l'avaluació per part del professorat. L'ús extensiu de les TIC, el propi format de la guia didàctica, i la relació que pretenem crear entre l'alumne i Martorell, pensem que, a més, pot provocar que l'alumne es senga identificat com a part del sistema educatiu, i no com un producte d'aquest, cosa que el motivarà a avançar en els seus estudis.

1.1. Públic

Aquesta proposta didàctica, en forma de ruta literària, atenent als criteris del currículum de València: Llengua i literatura, està pensada per als alumnes de 1er de Batxillerat –joves d'entre 16 i 18 anys-. Tot i que no està pensada per realitzar-se en exclusiva per uns centres en concret o per alumnes d'una població concreta, creguem que és important explicar ací el concepte dels "alumnes com a mediadors" i de "intercanvi de centres". Al ser una ruta de dos dies de durada, durant la primera jornada els alumnes d'un centre farien de guies del segon, i durant la segona jornada, a la inversa.

És per això que seria especialment interessant portar a terme aquesta ruta literària amb alumnes de centres de València i Gandia, ja que, com que les localitzacions pertanyents a la ruta són d'aquestes dos localitats, el grup d'alumnes de València exerciria de guies als alumnes gandians durant la seua estada al Cap i Casal, i durant l'estada a Gandia, a l'inrevés. A més, açò permetria als alumnes dels centres de València, que tot i estar a una comarca històricament valencianoparlant són de predomini lingüístic valencià, conviure en la normalitat valencianoparlant dels alumnes dels centres de Gandia.

Encara més, seria especialment interessant que la proposta didàctica es portara a terme, de manera especial, als centres "Tirant Lo Blanc" i "Ausiàs March" de Gandia i el "Joanot Martorell" de València, per la seua clara relació amb els protagonistes de la ruta literària.

1.2. Continguts

Seguim els criteris del currículum de la Llei Orgànica de Millora de la Qualitat Educativa (LOMCE) de l'any 2011, adaptats per la Conselleria d'Educació de la Generalitat Valenciana, apareguts al núm. 7544 del Diari Oficial de la Generalitat Valenciana (d'ara endavant DOGV), del dia 10 de juny de 2015, per a 1er de Batxillerat, que mostra els següents ítems relacionats en la proposta:

1. La novel·la cavalleresca: Curial e Güelfa i Tirant lo Blanch.
2. La poesia lírica i la poesia satírica.
3. Anàlisi i interpretació d'obres completes o fragments tenint en compte els aspectes següents:
 - a. Vinculació del text amb el context social, cultural i històric.
 - b. Reconeixement de les característiques del gènere literari aplicades al text.
 - c. Anàlisi de la forma i el contingut. El llenguatge literari. Intenció de l'autor.
 - d. Tractament evolutiu de temes i tòpics. Relació amb altres disciplines.
4. Temes universals: L'amor, la mort, el goig de viure, herois i antiherois, mitologia, el cant a la bellesa, la naturalesa, el temps fugitiu, la llibertat, la visió de l'insòlit, el destí, estereotips femenins.

1.3. Objectius específics

- I. Promoure la lectura dels clàssics (*Tirant Lo Blanc* i poesies d'Ausiàs March).
- II. Millorar l'ús de les xarxes socials per part dels alumnes com a eina de foment educatiu, així com noves tecnologies de redireccionament a URLs com els codis QR.
- III. Conèixer el territori valencià i la seua història a través dels llocs proposats a la novel·la i la ruta.
- IV. Fomentar l'estima per la història, la llengua i la cultura pròpies, gràcies a l'estudi dels clàssics valencians que esmentem a la proposta.
- V. Fomentar la creativitat i la interdisciplinarietat mitjançant la teatralització i musicalització per part dels alumnes de diferents fragments.
- VI. Fomentar la col·laboració entre alumnes de diferents centres.
- VII. Treure la literatura de l'aula (canviar-ne l'espai habitual) i connectar-la amb llocs físics i concrets.

1.4. Competències

- CCLI: Competència comunicació lingüística.
- CD: Competència digital.
- CAA: Competència aprendre a aprendre.
- CSC: Competències socials i cíviques.
- SIEE: Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor.
- CEC: Consciència i expressions culturals.

1.4 Dates de realització i durada prevista

L'activitat està pensada per realitzar-se a finals del primer trimestre de curs, actuant com a eina d'avaluació de la lectura obligada d'aquest primer trimestre. La durada de la ruta serà de dos dies alterns, un a València i l'altre a Gandia, amb correspondència entre els instituts.

La primera jornada de la ruta es realitzarà a València, amb una durada de matí, fins a migdia, amb opció de dinar a la ciutat o no, segons el temps invertit. La segona jornada es realitzarà a Gandia, amb una durada de matí i vesprada. Durant el matí es realitzaran les activitats proposades a cada lloc literari de Gandia present a la ruta excepte l'últim –l'Alqueria del Duc-, lloc on es dinarà de sotabraç i, per la vesprada, es portaran a terme les teatralitzacions previstes segons la seqüència d'activitats.

1.5 Relació de textos literaris a partir dels quals es fa la proposta²

- VILAPLANA, Silvestre *Les cendres del cavaller* – Lectura obligatòria de la 1a avaluació de 1er de batxillerat.
- MARTORELL, Joanot *Tirant lo Blanc* (Fragments) – A partir de la lectura anterior, per conèixer el clàssic.
- MARCH, Ausiàs (Tria de textos) – A partir de la lectura anterior, per conèixer el clàssic.

² La relació completa de textos, així com les edicions dels llibres dels quals els hem extret, es pot consultar al llibret annex A *Ploma i Espasa*, guia didàctica de la ruta.

2. ASPECTES CONCRETES: LLOCS LITERARIS I PARTICIPANTS

2.1. Llocs literaris que es visitaran³

VALÈNCIA	GANDIA
Portal de la Valldigna	Ermita de Martorell
Pati gòtic del Palau de la Generalitat	Palau Ducal
La Seu (Exterior i tomba d'Ausiàs March)	Col·legiata de Santa Maria
Torres de Serrans	Estàtua d'Ausiàs March
Drassanes gòtiques	Alqueria del Duc

2.2. Participants en la ruta

De cara a la realització de la ruta i el guiatge de les activitats de la mateixa, cal distingir entre dues figures igualment importants: els mediadors literaris i els mediadors docents.

Les figures dels mediadors són recurrents a les propostes didàctiques basades en rutes literàries, i, bàsicament, exerceixen com a “guies” o “monitors” dels alumnes durant la realització de les activitats. Tot i que, en la majoria dels centres, la figura de mediador literari i mediador docent es fon en la figura del professor (el que, bàsicament, seria portar fora de l'aula una classe normal), als centres en què açò no passa, o a les rutes literàries més actuals, és bastant comú que siga l'escriptor del llibre en què es basa la ruta, un estudiós del mateix o bé inclús un guia cultural siga la figura que exerceix com a mediador literari.

En aquesta proposta hem pensat que cal innovar encara més en aquest aspecte per fer als alumnes completament partícips del desenvolupament de la ruta, per la qual cosa seran els alumnes els qui prenguen el paper de mediadors literaris. Açò, pensem, influirà de manera positiva en com els alumnes es prepararan les activitats a realitzar, així com en la qualitat d'aquestes: és lògic pensar que els alumnes no voldran quedar en ridícul davant els seus companys i els companys de l'altre centre i, per tant, s'esforçaran en portar a terme correctament les activitats.

La divisió de la ruta en dues jornades ens permet innovar en aquest aspecte. Així, els alumnes d'un primer centre faran de mediadors durant la visita a València (de guies dels alumnes del segon centre), i els alumnes d'un segon centre seran els mediadors durant la visita a Gandia. Els professors exerciran de mediadors docents en els dos casos, havent de coordinar-se també entre ells (el professorat dels dos centres).

³ La descripció dels llocs, així com la justificació de la tria dels mateixos, es pot consultar al llibret annex *A Ploma i Espasa*, guia didàctica de la ruta.

3. MARC METODOLÒGIC

3.1. Taula d'activitats

- Prèvies a la realització de la ruta

ACTIVITATS	ORGANITZACIÓ	RECURSOS	DURADA	CONTINGUTS	OBJECTIUS
A1. Visualització del tràiler de la ruta literària	Grup classe	Ordinador, projector, tràiler	5 min		I
A2. Teatralització de fragments escollits de <i>Les Cendres del Cavaller</i>	Per grups (4-5 persones)	Llibre <i>Les Cendres del Cavaller</i> , suport per escriure	20 min	1, 3c	I, IV, V
			1 setmana (a casa)		
A3. Assignació i assaig de la part musical per les teatralitzacions⁴	Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , flauta dolça	25 min		V
	Individual		Des de la realització de la sessió fins l'eixida		

- Durant la primera jornada de la ruta (València)

ACTIVITATS	ORGANITZACIÓ	RECURSOS	DURADA	CONTINGUTS	OBJECTIUS
A4. Preguntes sobre Joanot Martorell a <i>Les Cendres del Cavaller</i>⁵	Per grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre el centre i l'inici de la ruta a València	1, 3a	II
A5. Preguntes sobre el Segle d'Or valencià	Per grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre el centre i l'inici de la ruta a València	3a, 4	II, IV
A6. Lectura dels fragments corresponents al Portal de la Valldigna	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	15 min (estada al Portal de la Valldigna)	1, 2, 4	I, III, IV, VI, VII

⁴ La partitura pot trobar-se al llibret annex *A Ploma i Espasa*.

⁵ Es poden veure al llibret annex *A Ploma i Espasa*. A l'apartat 3.2. d'aquest mateix treball es troben desenvolupades. Aquest criteri s'aplica a la resta d'activitats d'aquesta taula en què no s'especifiquen les preguntes.

A7. Preguntes corresponents al Portal de la Valldigna	Grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre el Portal de la Valldigna i el Palau de la Generalitat		II, III, VII
A8. Lectura dels fragments corresponents al Pati Gòtic del Palau de la Generalitat	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	15 min (estada al Pati Gòtic)	1, 4	I, III, IV, VI, VII
A9. Lectura dels fragments corresponents a la Seu de València	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	15 min (estada a la Seu)	1, 2, 4	I, III, IV, VI, VII
A10. Preguntes corresponents a la Seu de València	Grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre la Seu i les Torres de Serrans	2, 3c, 4	I, II, III, IV, VII
A11. Lectura dels fragments corresponents a les Torres de Serrans	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	15 min (estada a les Torres)	1, 4	I, III, IV, VI, VII
A12. Preguntes corresponents a les Torres de Serrans	Grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre les Torres de Serrans i les Drassanes		II, III, VII
A13. Lectura dels fragments corresponents a les Drassanes	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	20 min (estada a les Drassanes)	1, 2, 4	I, III, IV, VI, VII
A14. Preguntes corresponents a les Drassanes	Grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre les Drassanes i el centre d'origen	2, 3a, 3c, 4	I, II, III, IV, V

- Durant la segona jornada de la ruta (Gandia)

ACTIVITATS	ORGANITZACIÓ	RECURSOS	DURADA	CONTINGUTS	OBJECTIUS
A15. Preguntes sobre escriptors valencians del Segle d'Or a <i>Les Cendres del Cavaller</i>⁶	Per grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre el centre i l'inici de la ruta a Gandia	1, 3a	II
A16. Lectura dels fragments corresponents a l'Ermita de Martorell	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	15 min (estada a l'Ermita)	1, 4	I, III, IV, VI, VII
A17. Preguntes corresponents a l'Ermita de Martorell	Per grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre l'Ermita i la Col·legiata de Santa Maria	1, 3a	II, III, VII
A18. Lectura dels fragments corresponents a la Col·legiata de Santa Maria	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	15 min (estada a la Col·legiata)	2, 4	I, III, IV, VI, VII
A19. Lectura dels fragments corresponents al Palau Ducal de Gandia	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	20 min (estada al Palau Ducal)	1, 2, 4	I, III, IV, VI, VII
A20. Lectura dels fragments corresponents a l'Estàtua d'Ausiàs March	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	20 min (estada a l'Estàtua)	1, 2, 4	I, III, IV, VI, VII
A21. Preguntes corresponents a l'Estàtua d'Ausiàs March	Grups (4-5 persones)	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , mòbil amb connexió a Internet	Trajecte entre l'Estàtua i l'Alqueria del Duc		I, II, III, IV, VII
A22. Lectura del fragment corresponent a l'Alqueria del Duc	Individual/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i>	10 min	4	III, IV, VI, VII

⁶ Es poden veure al llibret annex *A Ploma i Espasa*. A l'apartat 3.2. d'aquest mateix treball es troben desenvolupades. Aquest criteri s'aplica a la resta d'activitats d'aquesta taula en què no s'especifiquen les preguntes.

A23. Representació de les teatralitzacions realitzades	Grups (4-5 persones)/Grup classe	Llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , guió de les teatralitzacions, caracterització, flauta dolça	4 hores (tota la vesprada)	3a, 3b, 3c, 3d, 4	I, III, IV, V, VI, VII
---	--	---	-------------------------------	-------------------	---------------------------

- Posteriors a la realització de la ruta

ACTIVITATS	ORGANITZACIÓ	RECURSOS	DURADA	CONTINGUTS	OBJECTIUS
A24. Creació d'un text literari en llenguatge cavalleresc, d'entre un i dos fulls, aprofitant els recursos extrets dels fragments d'<i>A Ploma i Espasa</i>	Individual	Llibre <i>Les Cendres del Cavaller</i> , llibret <i>A Ploma i Espasa</i> , suport per escriure, imaginació	1 setmana (des de la realització de la ruta fins l'entrega al professor)	1, 2, 3a, 3b, 3c, 3d, 4	I, IV, V

3.2. Orientacions metodològiques

L'ús de Facebook

Prèviament a la realització de la ruta, tots els alumnes hauran seguit a Facebook el perfil "Aploma Iespasa", des d'on es canalitzaran les activitats en ruta i es presentaran les respostes. Cada grup triarà un portaveu i aquest serà el qui respondrà a les preguntes formulades a la guia didàctica *A Ploma i Espasa* al post corresponent del conter Aploma Iespasa de la xarxa social. A aquests posts es podrà accedir mitjançant el codi QR present a totes les activitats de la guia didàctica. A més, el professor (mediador docent) penjarà en aquest perfil una foto del lloc on es vaja a realitzar l'activitat: per exemple, a l'hora de fer l'activitat A17, el professor penjarà una foto de l'Ermita de Martorell al post corresponent a les preguntes de l'Ermita de Martorell.

Fig. 1

A1: Visualització del tràiler de la ruta literària

L'ús d'aquest tràiler pretén introduir l'alumne dins la ruta que realitzarà, de manera senzilla i directa. De la mateixa manera, el tràiler presenta la figura de Martorell i la seua obra més important, el *Tirant lo Blanc*, mostrat de manera lleugerament misteriosa i que convida els alumnes a descobrir al llarg de la ruta literària.

A2: Teatralització dels fragments escollits de *Les Cendres del Cavaller*

Com que, teòricament, a la sessió prèvia a l'eixida els alumnes ja s'hauran llegit el llibre, començaran a fer, per grups, a classe, una teatralització del fragment que desitgen del llibre. Els grups que es constitueixen en aquesta sessió seran permanents durant tota la durada de la ruta literària.

Els alumnes tindran vint minuts per seleccionar el fragment que volen teatralitzar de la novel·la. Cada grup adaptarà un fragment que no necessite més personatges que membres tinga el grup. Durant aquests vint minuts, el professor donarà indicacions als alumnes sobre com preparar un guió senzill en base a un text narratiu, per facilitar la tasca dels alumnes. Posteriorment, i durant la setmana prèvia a l'eixida, els grups acabaran d'enllestir el seu guió.

Amb aquesta activitat pretenem estimular fonamentalment la creativitat dels alumnes, però també la capacitat de síntesi, la comprensió lectora i la capacitat de treballar en grup. L'objectiu de teatralitzar fragments d'una obra narrativa implica que els alumnes han entès el fragment en qüestió, han sabut reduir-lo (o ampliar-lo, en definitiva adaptar-lo) per crear un nou text literari, i per tant han assolit els coneixements necessaris de la lectura del llibre.

A3: Assignació i assaig de la part musical de les teatralitzacions

El llibret *A Ploma i Espasa* inclou, al final, una partitura senzilla amb què els alumnes puguen musicar les teatralitzacions que porten a terme en l'última activitat de la ruta. Així, a criteri del professor, plantejem dues opcions: o bé que durant les representacions de cada grup la resta dels alumnes les acompanyen amb música, o bé que servisquen com a marc musical a l'inici i al final de les representacions.

La partitura està escrita per què, amb els coneixements musicals d'un alumne de 1er de batxillerat, puga ser interpretada sense problemes. De tota manera, i sempre que el professor de valencià no es puga fer càrrec de llegir la partitura, es pot convidar a col·laborar al professor de música per assajar durant els 25 minuts assignats la partitura amb les diferents parts: percussió corporal, veus i flautes dolces.

Així doncs, es dividirà la classe en quatre grups: un tocarà la flauta (els qui més bé ho facen). El segon i el tercer grup serà un de xics i altre de xiques, i cadascun cantarà una de les veus escrites al pentagrama "Veus" (les xiques la veu aguda i els xics la greu). El grup de les xiques, a més, farà les patades indicades al pentagrama "Percussió" i el dels xics els cops al pit. L'últim grup farà les palmades i les patades.

Tot i que aquesta activitat és complementària a l'última, com ja hem dit, pensem que estimula l'esperit creatiu dels alumnes (al treballar la interpretació musical) i, a més, estimula el treball en grup i la cohesió del mateix, ja que tots han d'escoltar-se per anar al mateix temps, i tots són importants per la correcta construcció de la música.

Activitats A4 i A5: Preguntes abans de l'inici de la ruta

Aquestes preguntes estan pensades per ser realitzades mentre els alumnes es desplacen des dels seus centres fins al lloc d'inici de la ruta a València, per exemple, al bus. Com hem explicat al primer punt d'aquest apartat, l'ús del Facebook és part fonamental a les activitats de les preguntes.

Així, una vegada el professor ho considere oportú, iniciarà l'activitat: per grups, els alumnes llegiran les activitats a la guia didàctica –el llibret *A Ploma i Espasa*– i, mitjançant el codi QR, accediran al perfil de Facebook on estaran publicades les preguntes i, mitjançant un comentari a la pregunta plantejada, respondran la qüestió.

Fig. 2

Les tres primeres qüestions que es plantegen (pertanyents a l'A4) són relatives a la figura de Joanot Martorell i la resposta es troba al llibre *Les Cendres del Cavaller*. Són les següents:

1. Joanot Martorell tenia més germans? Com es deien?
2. Com, per què i on mor el pare de Joanot Martorell?
3. Per què el seu pare decideix convertir Joanot en hereu universal dels seus béns?

Amb aquestes qüestions es comprova d'inici que els alumnes han llegit el llibre, que com hem explicat és lectura obligatòria⁷ de 1er de batxillerat, i que han entès i comprès el què en ell es contava.

Les segones tres qüestions (A5) són relatives al Segle d'Or valencià, i requereixen dels alumnes buscar a la xarxa la informació necessària per respondre-les. Són les següents:

1. Quins són els autors valencians més destacats del Segle d'Or?
2. Quines són per a tu les tres obres literàries valencianes més importants del Segle d'Or?
3. Escriu el possible nom d'un llibre del Segle d'Or que continga el nom d'una de les illes que aleshores formaven part de la Corona d'Aragó.

Amb aquestes qüestions pretenem fomentar de manera ràpida i mitjançant l'ús de la xarxa als dispositius mòbils l'aprenentatge autònom dels alumnes, així com la seua capacitat de cercar informació i seleccionar l'adequada per respondre a les qüestions que es pregunten.

Activitats A6, A8, A9, A11, A13, A16, A18, A19, A20, A22

Aquestes activitats són les que vehiculen la ruta, ja que és on els alumnes tenen contacte directe amb els textos dels clàssics: Joanot Martorell i Ausiàs March. Cada activitat correspon a una localització concreta de la ruta, i a cada localització es llegeixen dos o tres textos: fragments del *Tirant lo Blanc* i de *Les Cendres del Cavaller* i poesies de March.

Hem procurat que cada text estiguera relacionat amb la localització on es llegeix –per exemple, a les Drassanes, es llegeix la partida de Tirant a Constantinoble, la partida de Martorell a Nàpols des del port de València i el poema Veles e Vents de March- però, no obstant, no sempre ha segut possible. Per tant, hem fet una selecció dels edificis més emblemàtics de la València i la Gandia de l'Edat Mitjana, i els hem assignat lectures de fragments potents del *Tirant* i la novel·la de Vilaplana, així com importants poesies d'Ausiàs March.

En aquestes activitats entren en acció els alumnes com a mediadors literaris⁸. Seran els alumnes del centre que exercisca com a “amfitrió” els qui lliguen els textos de cara a la resta d'alumnes. Prèviament, i utilitzant els textos explicatius que pertanyen a cada localització inclosos a la guia didàctica, els professors hauran explicat de manera breu la història de cada lloc literari i el perquè de la seua importància.

Amb aquestes activitats pretenem que els alumnes s'identifiquen amb els textos que estan llegint o escoltant, que la conjunció del mateix lloc històric on s'està llegint el text, llocs que perfectament podrien haver viscut eixe text, juntament amb el fet que és algú semblant a ells: un alumne de 1er de batxillerat, d'un altre centre, qui està llegint els textos, provoqe en l'alumne interès o almenys curiositat per saber més sobre els textos del Segle d'Or valencià i els seus autors.

⁷ Veure punt 1.1. Justificació

⁸ Veure punt 2.2. Participants en la ruta

Activitats A7, A10, A12, A14, A15, A17, A21

Aquestes activitats són d'un format semblant a l'A4 i l'A5. Des del Facebook es llancen les preguntes que estan també presents a la guia didàctica, a les quals poden accedir els alumnes mitjançant els codis QR presents a la guia per respondre-les⁹

Segons el contingut de les preguntes, els alumnes hauran de respondre-les per grups utilitzant el que han après llegint el llibre *Les Cendres del Cavaller*, segons els fragments del *Tirant* o les poesies de March que presentem a *A Ploma i Espasa*, o bé segons els continguts teòrics presents a la mateixa guia didàctica.

Així, amb aquestes activitats pretenem potenciar la comprensió de l'alumne dels textos de l'Edat Mitjana conjugant la pròpia presència física de l'alumne en llocs que han viscut aquests textos, els coneixements teòrics que el professor ha llançat i els coneixements que l'alumne assoleix mentre cerca les respostes a les preguntes que plantegem.

Activitat A23: Representació de les teatralitzacions realitzades

La segona jornada de la ruta, la que té lloc a Gandia, acaba a l'Alqueria del Duc, casa medieval de propietat municipal, rodejada d'un ampli jardí, perfecte per desenvolupar l'última activitat de la ruta: la representació de les teatralitzacions que prèviament han creat els alumnes.

Cada grup executarà la seua obra de teatre davant la resta de grups, que l'acompanyaran amb la música dissenyada per a la ruta. Com hem dit anteriorment, ací és criteri del professor decidir si la música s'interpreta durant les representacions o bé abans i després. La funció de la música és acompanyar el teatre, així com cohesionar totes les interpretacions perquè els alumnes tinguen la sensació que estan veient un vertader espectacle i que, a més, estan participant d'ell.

Viure les situacions exposades al llibre, situacions que a més els propis alumnes s'han encarregat de teatralitzar, pensem que pot ajudar als joves a interessar-se pel nostre passat literari: l'obra dels escriptors del Segle d'Or valencià. A més, la presència de la música integrarà els alumnes dins l'èpica d'allò que pretenen representar les teatralitzacions, provocant en els mateixos la sensació de pertinença a la tradició literària valenciana més arraigada.

Activitat A24: Creació d'un text literari en llenguatge cavalleresc, d'entre un i dos fulls, aprofitant els recursos extrets dels fragments d'*A Ploma i Espasa*

Per últim, i des del dia següent a la realització de la ruta, els alumnes disposaran d'una setmana per crear un text literari, de temàtica lliure, amb llenguatge cavalleresc, aprofitant els recursos que es poden extraure dels fragments de la guia didàctica. Una vegada passe la setmana, els alumnes lliuraran al professor el text.

Els fragments triats del *Tirant Lo Blanc* i les poesies d'Ausiàs March contenen una gran varietat de recursos, temes i tòpics recurrents a la literatura de l'Edat Mitjana i prerrenaixentista. Amb

⁹ Veure Fig. 1

aquesta activitat cerquem que els alumnes, després de rellegir tots els textos, els troben, els assimilien, els entenguin i demostren que ho han fet creant un text literari.

Així, a més, creiem que potenciem la utilitat de l'aprenentatge, al veure els alumnes que el que han après els serveix per crear alguna cosa, i de la mateixa manera potenciem la creativitat de l'alumnat al forçar-los a escriure un text en un llenguatge més imaginatiu que l'habitualment emprat.

Per completar l'activitat, a més, els alumnes hauran d'especificar quins recursos i tècniques han emprat procedents dels textos de la guia didàctica i de *Les Cendres del Cavaller*, amb la intenció de demostrar que els han comprès i sabut aplicar.

A més, després de la realització, el professor penjarà els textos produïts pels alumnes que ho desitgen al bloc www.aplomaiespasa.blogspot.com, especificant nom i curs, amb l'objectiu de crear una bitàcora de textos literaris produïts per alumnes de 1er de batxillerat en estil medievalitzant, perquè alumnes d'anys posteriors tinguin una base on guiar-se per construir els seus textos.

Fig. 3

4. AVALUACIÓ

Les pròpies activitats plantejades estan pensades perquè no siguin complicades d'avaluar pel professor i els alumnes puguin entendre a la perfecció els criteris avaluatius per poder presentar les reclamacions que consideren oportunes després de l'avaluació per part del professor.

- Prèvies a la realització de la ruta (2 punts de 10)

ACTIVITATS	ÍTEMS QUE S'AVALUEN	EXCEL·LENT	ASSOLIT	POC ASSOLIT	NO ASSOLIT
--	--	100%	75%	50%	25%
A1	No s'avalua	--	--	--	--
A2 1 punt	Comprensió de l'obra, capacitat de síntesi, expressió escrita, coneixement dels gèneres literaris	L'alumne/a ha comprés a la perfecció <i>Les Cendres del Cavaller</i> , ha fet una síntesi excel·lent del fragment seleccionat i ha escrit un guió teatral adequat, coherent i cohesionat en base al mateix	L'alumne/a ha comprés en gran mesura <i>Les Cendres del Cavaller</i> , ha fet una síntesi adequada del fragment seleccionat i ha escrit un guió teatral en què es compleixen almenys dos de les propietats del text.	L'alumne/a ha entès el sentit general de <i>Les Cendres del Cavaller</i> , ha fet una síntesi amb poques carències del fragment seleccionat i ha escrit un guió teatral en què es compleix almenys una de les propietats del text	L'alumne/a ha mostrat carències importants en la comprensió de <i>Les Cendres del Cavaller</i> , així com en la capacitat de síntesi del fragment seleccionat i en la construcció del text teatral
A3 1 punt	Esforç, capacitat de millora, capacitat de cohesió amb el grup	L'alumne/a ha millorat la seua interpretació i s'ha integrat a la perfecció amb la resta del grup	L'alumne/a s'ha esforçat molt en millorar la seua interpretació i s'ha integrat bé amb la resta del grup	L'alumne/a s'ha esforçat poc en millorar la seua interpretació i li ha costat integrar-se amb la resta del grup	L'alumne/a no ha millorat la seua interpretació i no s'ha integrat a la perfecció amb la resta del grup

- Durant la ruta (4 punts de 10)

ACTIVITATS	ÍTEMS QUE S'AVALUEN	EXCEL·LENT	ASSOLIT	POC ASSOLIT	NO ASSOLIT
--	--	100%	75%	50%	25%
A4, A5 1 punt	Comprensió de <i>Les Cendres del Cavaller</i> , capacitat d'autoaprenentatge, capacitat de selecció de la informació, capacitat de síntesi	L'alumne/a ha respost a la perfecció a les preguntes plantejades	L'alumne/a ha respost sense errors a les preguntes plantejades, tot i que les respostes podrien	L'alumne/a no ha sabut respondre correctament un 50% de les preguntes	L'alumne/a no ha sabut respondre correctament la majoria de les preguntes

			haver sigut més acurades		
A6, A8, A9, A11, A13, A16, A18, A19, A20, A22 1 punt	Comprensió lectora, expressió oral	L'alumne/a ha entès els textos que ha llegit i ha sabut llegir-los correctament davant el públic	L'alumne/a ha entès el sentit general dels textos que ha llegit i ha sabut llegir-los davant el públic	L'alumne/a no ha entès massa bé els textos que ha llegit i, tot i que amb carències, ha sabut llegir-los davant el públic	L'alumne/a ha entès els textos que ha llegit i no ha sabut expressar-se correctament davant el públic
A7, A10, A12, A14, A15, A17, A21 1 punt	Comprensió de <i>Les Cendres del Cavaller</i> , comprensió dels textos mostrats a <i>A Ploma i Espasa</i> , capacitat de processament de la informació escoltada, capacitat d'autoaprenentatge, capacitat de selecció de la informació, capacitat de síntesi	L'alumne/a ha respost a la perfecció a les preguntes plantejades	L'alumne/a ha respost sense errors a les preguntes plantejades, tot i que les respostes podrien haver sigut més acurades	L'alumne/a no ha sabut respondre correctament un 50% de les preguntes	L'alumne/a no ha sabut respondre correctament la majoria de les preguntes
A23	No s'avalua	--	--	--	--

- Després de la ruta (4 punts de 10)

ACTIVITATS	ÍTEMS QUE S'AVALUEN	EXCEL·LENT	ASSOLIT	POC ASSOLIT	NO ASSOLIT
--	--	100%	75%	50%	25%
A24	Comprensió dels textos treballats, reconeixement de recursos literaris, ús dels recursos extrets dels mateixos textos, capacitat creativa, escriptura dirigida	L'alumne/a ha trobat tots els recursos literaris dels textos, els ha comprès i ha sabut aplicar-los correctament en un text de creació pròpia	L'alumne/a ha trobat una selecció adequada dels recursos literaris dels textos, els ha comprès i ha sabut aplicar-los en la seua majoria en un text de creació pròpia	L'alumne/a ha passat per alt la major part dels recursos literaris dels texts, no ha entès completament el seu sentit i els ha aplicat, tot i que de manera incorrecta, en un text de creació pròpia	L'alumne/a s'ha equivocat buscant dels recursos literaris dels texts, no ha entès el seu sentit i no ha sabut aplicar-los en un text de creació pròpia

5. REFLEXIÓ FINAL

A través del present document hem pogut seguir el procés d'elaboració de la ruta literària, la justificació de la mateixa i com es pot aplicar, així com com es deu d'avaluar. Si bé els criteris d'aplicació i inclús d'avaluació sempre poden variar depenent del professor, les orientacions que ací proposem creiem que són perfectament vàlides per a tots els centres interessats en la ruta.

Descobrir el Segle d'Or valencià mitjançant una novel·la actual, enquadrada a més per Bromera en una col·lecció de novel·la juvenil, creguem que ajudarà els alumnes a endinsar-se en aquesta època de la nostra literatura. La pròpia ruta literària i les propostes compilades a la guia didàctica *A Ploma i Espasa*, ajudaran els alumnes a mantindre l'interès pel temari proposat.

En la construcció de la ruta, com hem pogut comprovar al llarg d'aquest document i de l'annexa guia didàctica, hem intentat innovar en la manera en com es presenta a l'alumne el temari corresponent al Segle d'Or valencià, així com la manera en què es presenten i s'avaluen les lectures obligatòries a Batxillerat, tot això procurant també no complicar en excés la tasca del professorat, per fer que tot camine de la manera més natural possible.

L'ús constant de l'autiparentatge i de les relacions igual a igual (entre alumnes del mateix nivell però de diferents centres) permet fer més fàcil a l'alumne l'assimilació d'uns conceptes que, a la manera de la classe magistral, difícilment podria acceptar, com passa actualment a la majoria de centres.

Convidem, per tant, a que aquest treball siga útil en el futur i permeta una millora en la docència del Segle d'Or valencià, mitjançant l'ús dels llocs literaris que proposem i el guiatge espiritual del mateix Joanot Martorell, que és qui ens convida a conèixer la seua època, els seus llibres i els seus amics: els grans escriptors valencians.

RELACIÓ D'ANNEXOS

Els següents continguts no formen part del present document i s'inclouen a la manera d'annexos. Hem considerat oportú incloure tres annexos:

1. Guió literari del tràiler de la ruta literària
2. Guió tècnic del tràiler de la ruta literària
3. *A Ploma i Espasa*, guia didàctica en forma de ruta literària per a *Les Cendres del Cavaller*

El primer annex mostra la descripció de les seqüències gravades que han aprofitat per a la confecció del tràiler d'*A Ploma i Espasa*. El segon mostra el mateix, però incidint en la part tècnica (moviments de càmera, etc.). Per últim, el tercer és la guia didàctica en format llibret que acompanya el present document.